Tečaj XIV. **NOVICE** List 2.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 5. januarija 1856.

Mešana gnojna štupa.

Na Dunaji je fabrika gosp. C. F. Mally-ova, ki nareja mešani gnoj v podobi štupe (moke) iz kerví, mesa, kostí, rogov, parkljev in kopit, dlake, šetín, perja, pepéla, sáj, cunj, črêsla, katrana, amonjakove vode, spodiuma, cestnega blata, človeškega in živinskega blata vsake sorte in scavnice.

Profesor in kemikar c. k. deželne sodnije V. Klecinski, ki je to mešanico na drobno preiskaval, hvali to moko za prav tečen gnoj, kterega 2 centa toliko zaležeta kolikor en cent guana (znanega peruanskega tičjeka); ta gnoj je pa osemkrat bolji kup od guana. Cent velja 1 fl. 30 kr.

Priporoča ga fabrika za vsaki pridelk, posebno pa za peso, repo, hmelj, deteljo in vinograde.

Potrebuje se te štupe, ki je brez duha, le 3krat ali 4krat več kakor semena; 10 do 12 centov je je dosti za oral; podorje se ali pa s semenom vred podvleče; pa tudi čez setev, ko že kalí, in po senožeti se zamore potrositi.

Dalje ta gnoj omenjena fabrika tudi priporoča za tega voljo, ker zatare vsake baže merčes v zemlji.

Pošilja se, kdor ga naročí, v sodcih ali žakljih, ktere fabrika tudi nazaj kupuje, ako niso preveč poškodovani.

Naročila se pošiljajo na Dunaj pod nadpisom: „An die priv. erste österr. Kompost-Düngermehl-Fabrik von C. T. Mally et Comp. in Wien, Hafnersteig Nr. 710“.

Na prošnjo fabrike, naj bi razglasili to tudi po „Novícah“, smo naznanili ta oklíc gospodarjem, ki morebiti želé poskusiti to mešanico.

Pripomočki zoper dragíno.

(Dalje.)

2. Vidili smo dozdaj, da se s sejavnicami zamore veliko prihraniti (prišparati). Pa tudi z mlativnicami, to je, z mašinami, ktere same mlatijo, se dá to doseči.

Niso pa vse mlativnice po eni osnovi napravljene. Recímo, da imajo gospodarji Hensmanovo mlativnico, ktero gonita enojni vleček (Göppel) in pa ena živina, in kteri strežejo 4 delavci. Znano je, da vsako uro omlati ta mašina 2 kopi (Schober) žita. Postavimo sedaj, da na 100 oralih polja se je pridelalo 1000 kóp, in da vsaka kopa daje le po poldrugi vagán. S Hensmanovo mašino se bo imenovanih 1000 kóp v 50 dnéh omlatilo, in stroški bojo 100 fl. za 4 delavce, po 30 kr. na dan, 75 fl. za živino, po 1 fl. 30 kr. na dan; če zraven rajtamo še 30 fl. za mašino vsako leto, in pa 10 fl. za mazílo mašine in druge stroške, — znese vse to skup 215 fl.; po tem takem pride na vsaki omlateni vagán ali na 2 mernika 8 krajc. in pol.

Če pa imenovanih 1000 kóp omlatijo 4 mlatiči in če prejmejo za mlatvo brez hrane (košte) vsaki dvanajsti vagán, bojo stroški mlačve znesli 125 vagánov žita ali pa 500 fl., — če vagán žita cenimo počez na 4 fl. — ali pa 20 kr. za vsaki omlačeni vagán.

Z mašino se tedaj memo mlatičev prihrani po tem takem 285 fl.; pri tem pa še ni to v rajtengo vzeto, kar se po mašinah več namlati. Na grajšinah kneza Esterhazy-a na Ogerskem so skušali to natanko zvediti: ali se z mašinami kaj več namlati in koliko več, in zvedili so po teh skušnjah, da pri vsacih 100 kopah se namlati 10 vagánov več, to je, pri eni kopi, če daje po poldrugem vagánu, deseti del vagána več, tedaj pri 1000 kopah 100 vagánov ali 400 fl. Recímo pa, da se pri eni kopi le dvajseti del vagána več namlati, tedaj znese to pri 1000 kopah 50 vagánov ali 200 fl. Če ta prihranek k zgorej prihranjenim 285 fl. prištejemo, znese celi prihranek 485 fl.; s temi pa sta se že mašina in vleček popolnoma splačala.

Obernimo sedaj ta prihranek na celo poljodelstvo našega cesarstva, in recímo, da le 18 mil. oralov poljá se obseva z žitom in da vsako leto se ga pridela 180 milijonov kóp ali 270 milijonov vagánov, ktero se z mašinami omlati z 38 milijoni in 700.000 fl., z mlatiči pa z 120 milijoni fl.

Če bi tedaj vsi gospodarji našega cesarstva žito z mašinami mlatili, bi si prihranili vsi skupaj 81 milijonov in 300.000 fl. na mlatníni, 48 milijonov dní bi zamogli mlatiči za kakošno drugo delo biti, in 9 milijonov vagánov žita v ceni za 36 milijonov fl. bi se več namlatilo, tedaj dobiček vsega tega bi znesel na leto za vse cesarstvo več kot 117 milijonov fl.

To je pač lep znesek! Nikar naj nihče ne misli, da to je le lepa rajtenga na papirji, pa prazna reč v resnici. Tudi tisti, ki po nepotrebnem zameče na dan en krajcar, ne porajta, da je zavergel leto in dan 6 fl. in 5 krajc. Enega krajcarja ne porajta; če bi pa imel 6 fl. preč vreči, jih bo le vendar pogledal, preden jih bo zavergel.

Mi pa še pri uni rajtengi gori nismo rajtali, kar se dá z boljimi mašinami še bolje opraviti, kakor je Hensmanova.

Da bi se v našem cesarstvu v obče (sploh) napravile mlativnice, je prav lahko mogoče, ker v večjem delu naših dežel še niso zemljiša tako na drobno razdeljene, da bi ne bilo posestnikov z večjimi zemljiši, ki bi imeli malim kmetom v izgled biti in kteri bi si lahko omislili take mašine, da bi sami svoje žito ž njimi mlatili, pa jih proti primernemu plačilu tudi svojim sosedom izposojevali in si s tem marsikaj zaslužili. Saj na Štajarskem že vidimo, da kmetje tam pa tam svoje žito po dve uri deleč vozijo k mlačvi z mašino, če ondi zamorejo tudi koj omlačeno žito izčistiti (na pajtel djati); za mlatvíno odrajtujejo trinajsti vagán omlačenega žita.

Tudi občine (soseske) bi se lahko združile in si skupaj napravile takošno mašino, ktera bi vsim sosesčanom mlatila žito, zraven pa še proti plačilu drugim. Dobiček bi bil gotov.

Res čuda je, da poljodelstvo naprej spraviti je tako težko! Če bi naši obertniki in rokodelci še zdaj vse po stari šegi delali, kaj bi počeli? Le poljodelstvo se ne dá omajati od starega kopita, čeravno je zemlja tista stvar, s ktero se dá z umnostjo naj več storiti.

Pa morebiti se kteremu gospodarju mlatiči smilijo, ki bi potem ne imeli nobenega zaslužka. Al ne vémo se spomniti, da bi bil kadaj kak gospodar se pritožil, da so delavci predober kup; vsi vpijejo le zoper presilno dníno. Če mlatičev ne bo potreba, bojo že drugih del

si iskali in jih tudi dobili. Tudi domači družini ne bo druzega dela manjkalo.

Če bi se v našem cesarstvu vse žito z mašinami mlatilo, in sicer s takimi, ktere vsaki dan 40 kóp ali 60 vagánov žita omlatijo, in 100 dní skozi celo leto mlatijo, bi se za vse naše cesarstvo potrebovalo 45.000 tacih mlativnic, da bi se vsako leto pridelk od 18 milijonov oralov polja omlatil. (Dalje sledí.)

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubic na Dunaji.

2. pismo.

Dandanašnji vsak po svojem stanu večje ali manje potrebe s tem odpravlja, kar mu pride iz neutrudljivih rok natoroznancov. Toliko bolj čudno je tedaj, ako dan današnji, ko nas vodi vodni sopar in nam dopisuje bakrena struna, se tam pa tam čujejo glasi, da je uk natoroznanstva zopern keršanski veri!

Preden kaj več od tega povem, ne bo škodovalo, če enmalo razjasnim, kar je bilo v kratkem že zgorej rečenega, pravi namen in cilj in konec vsih ukov, ki se pečajo z natoro in s spoznanjem Božjih postav v stvarjenji.

Kakor deleč nas pelje zgodovina nazaj v stare čase, povsod se vidi, da je že duh starih narodov ogledoval natorne prikazke. Nekaj malega jih je prav spoznal, drugih pa ni mogel zapopasti; bil je še premlad, živel je v svojih otročjih letih, učil se je še le govoriti z natoro, kakor se dete učí od matere jezika. Toliko se pa vidi povsod, da ga je to premišljevanje opominjalo skrivnost Višjega Bitja, ki ga je častil pod raznimi podobami, dokler se ni toliko očistil, da je spoznal enega Boga, stvarnika vesoljnega sveta. Že v tistih starih časih slišimo od mož, da so se pečali s premišljevanjem Božjega stvarjenja. Toliko je imel bistri duh veselja do skrivnost, ki jih je Bog v svojem stvarjenji vrečil, da so modri možje tistega časa brez razločka natorne prikazke razlagali. Aristotela samo tukaj omenim; njegovo modrovanje, to je, premišljevanje in razlaganje natornih zapopadkov, je veljalo, če prav nekaj vredno, še dolgo po Kristusovem rojstvu. V Italii so bili njegovi uki na papeževo povelje kot naj boljši v šolah vpeljani. Da se pa tisti narod, ki je imel le skerbí za posvetno blago, ni podstopil premišljevanja natornega, vidimo pri Rimljanih, ki so se še le jeli natoroznanstva poprijemati, ko je že pešala njih posvetna oblast. To je poterjeno v dogodbah tistega ljudstva, ki mu je že zdavnej ura odtekla.

Iz tega se pač jasno vidi, da posvetnjaki niso za natoroznanstvo. Bilo je med starimi narodi sploh toliko več natoroznancov, kolikor boljega duha je bil narod. Gerški begúni so zanesli na Laško dela bistroumnih mož svojega naroda; tam so se pa zanemarjene po tamnih luknjah valjale, in tako so do nas prišle. Z Arabci se je še enkrat posvetila luč lepih ukov, pa je kmalo ž njimi prešla. Tema je nastopila; pravde so se začele za prazne besede, namesto da bi se bil v božjem stvarjenji iskal ključ k pravem spoznanji. To je terpelo noter do 13. stoletja. Možem, ki so se v tem času podstopili premišljevati stvarjenje, ni bilo za posvetne častí ne za telesne dobičke. Kdo bi kaj tacega tudi terdil! Saj lahko vsak spozna, če si je Kopernik pri svojem spoznanji, da se zemlja vertí okoli sonca, večidel le nasprotnikov na glavo nakopal, da mu to ni nič dobička neslo. Če je tako, zakaj pa ni molčal? — bojo rekli tisti, ki ne vejo večje natoroznanske resnice kot te, da je trebuh pod ustmi, v trebuhu pa želodec, ki hoče jésti imeti. Bil je mož, ki ga je gnal čisti duh k premišljevanju, in sicer zatega volja, ker je stvarjenje samo po sebi delo Božje modrosti ter nam, nikdar ne nasprot naukom izveličavnega sv. kristijanstva, kaže poti, ki naj bi jih hodil naš duh, da se približuje k spoznanji tistega Bitja, ki je vse vstvaril. Nastopil je pozneje Kepler, ki se je neutrudno pečal s spoznavanjem skrivnih postav, ki se razodevajo med svetovi na nebu. Kdo mu je kaj obljubil, če spozna te postave? Nobeden; — saj mu še tega niso plačali, kar si je z učiteljstvom zaslužil. On, ki je živel v žalostnih časih tridesetletne vojske, je bil vès zamaknjen v ogledovanji višjih skrivnost; saj na zemlji ni imel druzega kot pomankanje, ter se je v duhu tje obračal, kjer je pozabljal posvetne nadloge. — Kaj je prestal Galilej, ko se je podstopil Kopernikovega spoznanja; vedil je, da mu bi bilo boljše tihemu biti, toda duh mu ni tega pripustil, da bi ne bil naznanil ljudém resnice, ki jo je spoznal; niso ga strašile tudi grozovite ječe Benečanov.

Starozgodovinski pomenki.

O indoslovanski božici „Kalanda“, „Koleda“.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Tudi Slovani poznajo zimsko sončno dete Koleda. Na koroških rimskih kamnih še nahajamo lastno ime Kalandina [1]), kar pričuje, da so stari Slovenci še izgovarjali Kalanda, Kalenda. Saj še po pohorskih in koroških planinah govorijo: kalendnica, kalendniki. Ako severni Slovani to božanstvo poznajo v srednjem spolu: Kolado, ni to prava oblika, temoč je po pozabljeni izvirni „Kalenda“ postala.

Na Štirskem se božični prazniki velijo tudi koledni prazniki, ker praznik rojstva Zveličarjevega ravno v čas pada, v kterem so stari Slovenci častili rojstni dan nepremagljivega sonca, kadar je sončno dete Kalenda se rodilo in s Kršna — Kresom, Kersnikom se združevati začenjalo. Da je tudi pri njih, kakor pri Egipčanih, Perzijanih in Rimljanih ta čas bil čas veselja, poterjujejo koledni prazniki in pesmi kolednikov, kteri še današnji dan, pa v lepšem keršanskem pomenu, veselice in zdravice popevajo.

Kadar je zima minula in jaro toplo sonce svoje gospodarstvo začelo, so tudi stari Indi ta spremin zaznamovali. Zato imajo sledečo mitologiško basen: Ravana, nar višji nočnih duhov in orjaški kralj otoka Cejlona, pred kterim, kjer koli se je pokazal, sta bežala sonce in ogenj, je Rama-tu lepo ženo, z imenom Sita, odpeljal. Rama vstane in se tri dní vojskuje z Ravanom, kteremu je Brahma medvedovega kralja Džambuvana v pomoč poslal, dokler ni Rama premagal in Site odpeljal.

Ravana pomeni černi (primeri latinsko ravus), toraj je osebljena (personificirana) tamà. Bil je kraj cejlonski, kjer sonce kot na naj skrajni meji Indije zahaja in se v morje vtoplja. Rama pomeni po Paulinu tudi bel, svetel, ravno to tudi pomeni Sita, ali Sida — latinskemu sidus. Medved je simbol zime. Zmisel cele mitologiške basni je toraj: Mladoletno sonce se vojskuje z merzlim zimskim in premaga [2]). Drugi razlagajo ime Sita po: „die in der Furche gefundene“, toraj rešenje Site iz oblasti Ravanove pomeni mladoletni čas, v kterem se spet poljodelstvo začenja. Zato Rama ima plug v rokah in se velí Halabrith, ravno tako tudi severnoslov. Radogost — Ratibor.

Na nekem lepem koroškem rimsko-slovenskem spominku nahajamo ta boj zimskega sonca z mladoletnim lepo izrazen. Rama — Radogost, Radoslav, Radomar, Radomer strahuje z bičem medveda, kteri ima dva spremljevavca, ktera tudi biča z rokama deržita. Rama — Radogost je venčan v znamnje mladoletne cvetne dôbe, na herbtu pa ima dve čaplji ali dva žerjava, tista ptiča, ktera po svojem prihodu oznanujeta topli jari čas [3]).

[1]) Gruter stran 825, Nr. 11.
[2]) Glej Bohlen „Indien“ I., 227.
[3]) Glej podobo v bukvah „Kärnthens römische Alterthümer in Abbildungen von Jabornegg und Christallnigg“. II. Heft,

Izvirni pomen korenike vam je toraj lucere, splendere, svetiti. Kjer pa je svetloba, tam je radost, zato ram tudi pomeni exhilerare, ludere (primeri div, splendere in ludere, slav. divno in divadlo, to je, igrališče, bhadra, laetus in lucidus).

Orientalec, posebno pa Hindu, je svoje nar veče veselje občutoval v mirovanji, v „dolce far niente", zato ram tudi pomeni quiescere [1]), mirovati. Sanskritski glasnik m v slovanskem jeziku pogosto prehaja v d, na primer: grama slov. grad; tako je tudi iz Rama postalo Rad. Za poznamlovanje živečega bitja pa je rabljal stari Ind besedo shrava od korenike shru = sluti, n. pr.: Vajushrava = Vejoslav, Vetroslav, ali pa deva za poznamlovanje boga, na pr.: Baladeva = Silnoibog. Slovani pa so še pristavljali mar, mer, mir = slav, ali pa gost od gâ = gehen, bewegen, toraj gost, das Bewegende = mar in slav, in Radogost = Radoslav, Radomer = Lichtwesen, Lichtgott; zato raj iz rad, das Lichtreich, pa tudi rajati, spielen, tanzen, kakor ram v pomenu ludere.

Zmiraj vidimo enako pot mišlenja. Vendar od vsega tega bom govoril obširniše v posebnih bukvah. Hotel sem s tem člankom pokloniti častitljivim bravcem „Novíc" „Koledniko". Ker pa predolgega koledovanja nihče rad ne posluša, zato ga končam s to trohico.

Šolske zadéve.

Učiteljska skupščina v Žabnicah na Koroškem.

Popisal Matija Majar.

Dobro uredjene učilnice in izverstni učitelji so verlo važne stvarí; od njih se vlastenec rad pogovarja, od njih rad kaj čuje. V Žabnicah je bila napovedana učiteljska skupščina 20. decembra l. l. Snidel sem se tam tudi jaz. Pričakovali smo tudi našega občeljubljenega c. k. šolskega svetovavca iz Celovca, gosp. Rudmaša, kteri je vès iskren in vnet za blagor mladine in napredek narodov. V dekanskem domu so gosp. dekan Kulnik otvorili skupščino ob devetih. V tej nevelikej dekanii se je zbralo 10 učiteljev in 6 duhovnikov. Naj pred se je glasno bralo pismo gosp, Rudmaša, da ne morejo priti zavoljo bolehnosti, ktero so si navlekli z neutrudljivim obiskovanjem učilnic in učiteljskih skupščin.

Vsaki učitelj je prinesel seboj čedno spisan odgovor na dvojno jim popred dano vprašanje. Vsaki učitelj je čital svoj spis glasno pred skupščino.

Pervo vprašanje je bilo: Kaj je storiti, da se mladina pazljivo učí? — drugo pa: Kaj ovéra, da se petje cerkvenih pesem povsod ne vpelje, kakor je to že večkrat se zaukazalo, in — kako bi se to petje povsod vpeljati moglo?

Odgovarjali so pismeno vsi dobro — v obče rečeno — nekteri pa tako izverstno, da se kaj takega nisem nadjal. Dve uri se je od tega čitalo, pa zmiraj je bilo zanimivo. Naj izverstneje je govoril gosp. Kovač, učitelj v Lipaljej vesi. Vse živí na tem možu; tù vidiš, da je vse to v djanji skusil, da je vsega tega prepričan, kar je govoril, da ga vse to veselí, da je učitelj skoz in skoz.

Na pervo vprašanje se je odgovorilo blizo sledeče:

Ni dosta, da v učilnici mladina le mirno sedí, kakor prikovana, ali kakor močen bob, temoč ona mora skerbno paziti na nauk, misliti, razumeti in zapamtiti, kar učitelj podučuje in kaže. Vse se mora odstraniti, kar bi pazljivo mladost motilo. Učilnica ne sme biti pri veliki cesti, ne blizo rokodelcov, kteri velik hrup delajo, kakor kovači, kotlarji in enaki. V ravno tistej hiši ne sme biti gostivnice. — Orodje učilnici nepotrebno naj se odstrani. Živahno mladino vsaka stvarica lahko moti, vsaki pajek, ki od stropa prede; vsako vlastovično gnjezdo, ki se iz učilnice vidi. — Učitelj naj se ne oblači nenavadno, naj se ne vêde čudno, ampak kakor ljubeznjiv, pravičen in vsega spoštovanja vreden mož. — Mladina mora prostorno sedeti, ne sme brez dopuščenja iz klopí letati, igrač seboj v učilnico nositi. — Že pervi dan ne terpi praznega žlebedranja in nepokoja. Rêci: „Vsaki mora paziti na to, kar se razlaga, da bode znal vprašan odgovoriti. — Mladina je živahna; brez dela ni ji mogoče biti, zato mora biti naj glavnejša skerb učiteljeva ta: da imajo vsi neprenehoma kaj delati, misliti, odgovarjati, pisati ali računiti. Ako nimajo vès čas opravila od učitelja, začnejo sami kar bodi uganjati, igrati, se pogovarjati, se dražiti. To je za učitelja na kmetih veliko težji posel, kakor za mestnega. V vsakem razredu se v mestih vsi učenci učé eno isto stvar, tù je lahko dati vsem dela — pa na kmetih so v enej izbi učenci in učenke početnici, ki še le pervo leto v učilnico hodijo — zraven pa tudi taki, ki se učé že dve, tri leta itd. Vsi učenci naj se samo na dva razreda razdelijo; dokler razlagaš enemu razredu, naj učenci in učenke drugega reda kaj pišejo, ali liste spisujejo. — Učitelj ima stati na uzvišenem mestu, da vse vidi. Naj govorí živahno, ne dolgočasno, in naj se predolgo ne mudí pri enem istem predmetu; naj razlaga eno isto stvar razločno, da se mladini v eno mer nova in zanimiva zdí. — Učitelj naj rad ponavlja, da učenci sami vidijo, koliko so se že naučili; to jih veselí in jih budí k večej pazljivosti. — Vsi morajo neprenehoma paziti, kaj se razlaga in kaj učitelj učí, zato prašaj sadaj vse vkupaj, da odgovoré, sadaj pa po samem, pa brez reda, sadaj enega sadaj druzega, da morajo vsigdar vsi pripravljeni biti na odgovor. — Ako kak nemir postane, premolkni, poglej po celi učilnici, kakor da bi hotel nemirnika sadaj in sadaj z imenom poklicati; ko je pa vse potihnilo, spet mirno naprej razlagaj, pa ne, da bi k pokoju opominjal. — Med učenjem naj učitelj ne preiskuje dolgo, ako je kdo kaj skrivil, naj vse kratko sverší in kaznuje pametno še le po učenji; naj ne opominja preobširno, — škoda za zlati čas, ko bi se s tem zgubil in nepotrebno potratil. Nemirneža posadi posebej. Pohvali jih, kadar se pazljivo učé. — Peresa rezati, pisavne knjižice čertati, se mora vse pred učenjem; vsako pero naj ima listič nataknjen, na kterem ime stojí, čigavo je; tudi na vsakej pisavnej knjižici mora biti napisano ime šolarčkovo, da se pisavno orodje brez pomote, lahko, naglo in mirno razdeliti more. — Rêci včasih: „Ako se pridno učite, bodem vam pa povedal danes lepo prigodbo iz sv. pisma". Drugikrat obljubi jim: „Ako se danes bodete pazljivo obnašali, bodemo pa skusili zapéti lepo cerkveno pesmico". — Kar učitelj obljubi, naj pa tudi spolni, ako se je mladina hvalovredno vêdla. (Konec sledí.)

Ogled po svetu.

(Kako Indijanci krotijo divje konje.) Znani potovavec po Indii Catlín je povedal Angležem, kar je o tem med Indijanci vidil; poskusili so in poterdili. Lahka pomoč je in gotova. Kakor hitro namreč Indijanec vjame divjega konja, mu zatisne z rokama očí in mu sope ali diha v nosnici, in pri ti priči je konj kroták. Al sôpsti se mu mora v nosnici, ne pa pihati v nju.

(Lastnosti mraza in vročine dobro dokazane.) Neki učitelj je šolarčka vprašal: kaj dela mraz in kaj vročina na svetu? „Mraz vleče skupaj in kerči vsako stvar; vročina pa razteguje" — je odgovoril učenec po nauku, kakor ga je prejel od svojega gospoda.

Tafel XII., fig. I., in članek „Ostanki Brahmatovega častja" v „Novícah" 1853, str. 266 itd., o kterem, opustivši druge popravke, omenim le, da hohenburžka in moskirhenska kamna nimata Brahmatove podobe, ampak Šivatovo. Muharjeva risaríja ni bila zvesta, zato me je pri razlagi zmotila. Ko sem jo pa lani sam pregledal, sem vidíl, da ste obedvi podobi posnetka iz Šivatovih delavnost.

[1]) Analogijo vidimo v glagolu tuš, gaudere, tušnim, tacite, Pott toraj nima prav, ako misli, da je pervotni pomen koreníke ram, quiescere; ta je že drugotni. Pis.

učnika; iz svoje glave pa je še dodal: „za tega voljo so dnevi pozimi kratki, poleti pa dolgi“.

(Zlati dnar v Kalifornii.) V Kalifornii, tisti deželi Amerike, kjer so v novejših časih našli zlata na kupe, kujejo vès dnar le iz zlata in nimajo nobenega druzega; naj manjši dnar v ti deželi ima po našem vrednost blizo 40 krajc., pa je tako majčkin, da ni večji od leče. Da je taki drobiž zlo neroden za rabo, vsak lahko razume; vendar nisо zametovati tudi te lečice, za ktere bi marsikteri današnji Esau rad prodal svoje pervorojenstvo.

(Kje je življenje človeško naj krajše, kje naj dalje?) Slavni štatistikar Moreau je zrajtal, da na Laškem, Gerškem in Turškem vsako leto umerje izmed 30 ljudí eden, na Nizozemskem, Francozkem in Pruskem izmed 39, v Švajci, našem cesarstvu, na Portugaljskem in Španjskem izmed 40, na Rusovskem in Poljskem izmed 44, na Nemškem, Danskem in Švedskem izmed 45, na Norveškem izmed 48, v Islandii med 53, na Angležkem med 58, v Škocii in na Irskem med 59 eden.

Novičar iz raznih krajev.

Že se sliši od več kupčijskih in obertnijskih zbornic, da so z osnovo nove postave za obertnike in rokodelce, od ktere smo v zadnjih listih lanskega leta govorili, popolnoma zadovoljne in da poterjujejo pravilo ministerstva, naj bi se obertnikom in rokodelcom vprihodnje polajšal nastop samostojne delavnosti. — Vladni časnik „Oest. Corr.“ piše, da tisti poboljški, ki so jih presv. cesar zavolj dragíne dovolili ces. uradnikom z manjšo plačo, se jim bojo plačali 1. dan prihodnjega mesca za čas od 1. listopada 1855 do konca aprila 1856; posebni pripomočki pa se bojo dali le takim, ki bojo skazali, da so jih res potrebni. — V sredo so cesar sami v dvorni cerkvi dunajskemu višjemu škofu izročili kardinalni barêt. — Tudi zima ne more vžugati kolere; v Trumavi blizo Dunaja, kjer je, kakor smo unidan povedali, se kolera ravno pred božičem v neki predivnici začela, jih je do 28. decembra med 600 delavci te fabrike 52 zbolelo, 16 pa pomerlo; v novem letu ni nobeden več umerl; nečedna studenčnica in presilno delo tudi ponoči je nek krivo te prikazni. — Nič se še prav ne sliši, kaj bode car rusovski odgovoril na ponudbe mirú. Le to se je zvedilo, da rusovsko ministerstvo je poslalo svojim poročnikom pri različnih vladah razlago, pod kterimi pogodbami car Aleksander dovoli spravo zastran černega morja; te pogodbe so: 1. pravílo, da Dardanele zaperte ostanejo, ima ostati, kakor pred; 2) nobena vojna ladija se ne bo pripustila na černo morje razun tistih, ki jih po vzajemnem dogovoru rusovska in turška vlada hočete tam imeti; 3) kolikšno naj je število teh vojskinih ladij, bote Rusija in Turčija same določile brez vdeležtva druzih vlad. — Če je res, da je to zadnja beseda rusovske vlade, še ne zelení oljka mirú, ker že v dunajskem zboru lanskega leta niste angležka in francozka vlada tega hotle, da bi osoda černega morja bila le v rokah Rusije in Turčije. — Admiral knez Menšikov, kteri je bil v začetku rusovsko-turške vojske toliko imenovan, od kterega se pa že od lanskega mesca sušca ni nič več govorilo, ker mu je rajni car Nikolaj višjo armadno poveljstvo v Krimu vzel in mu službo v deržavnem svetovavstvu dal, je sopet poklican v novo imenitno službo; po carskem povelji od 20. dec. je izvoljen za vojnega poglavarja v Kronštadtu z vso oblastjo in z vsimi predpravicami, ktere grejo višjemu poveljniku ob času vojske; v tem, ko obderží vse prejšne častne službe, so mu podveržene vse armade na suhem in na morji v Kronštadtu. — Car Aleksander je dal generalu Muravievu in njegovi armadi za junaško stisko terdnjave Kars svojo zadovoljnost na znanje in ga poslavil z velikim križem reda sv. mučenca in zmagovavca Jurja. — Za gotovo se sedaj sliši, da zavolj ovér slabega vremena se je Omer-paša s svojo armado vernil. — Pripoveduje se sedaj, da tista knjižica iz Pariza, ktera za končanje vojske dokazuje potrebo občnega zbora vsih vladarjev, in ktera se je pripisovala cesarju Napoleonu samemu, je od Duveyrier-a, tajnika Napoleonovega, — je pa to toliko, kakor da bi bila cesarjeva. — Knez Ghyka, hospodar Moldave, je ukazal svojemu ministerstvu izdelati osnovo postave, kako naj bi se v Moldavi še obstoječe robstvo ali sužtvo odpravilo proti temu, da se posestniki sužnih odškodovajo za zgubo te pravíce, po kteri imajo ljudí v lasti kakor živino. Pač čas je, da človek človek bode! — Kar so lani angležki vojaki v Krimu premalo imeli, imajo letos preveč. Čujte, kakošno zimsko oblačilo vsaki letos ima: Vsak ima debelo sukneno, s kožuhovino podvlečeno suknjo; čez to suknjo ima še z ovčjimi kožami obšiti plajšč; vsak ima dva para debelih suknenih hlač, dvé jopi, rokovice, opasnik zoper kolero, en par škornjic do steginj, skozi ktere ne more moča, en par dolgih volnatih nogovíc, dva para pa kratkih, in kučmo z ušesi.

Predpustna.

Po Vodnikovi meri.

Zdaj ure so zlate,
Dekleta, za vas,
Ki leta imate:
Možitve je čas!

Norčavi pust kaže
Dolg jezik iz ust;
Ak pratka ne laže,
Bo kratek predpust.

Snubačev število
K številu deklet
Ni letos obilo:
Mi znate verjeť.

Če kaša je draga,
Za dečve ni vlák,
In kratka še špaga,
Pomisli si vsak.

Znabiti da pahne
Piš godnih devíc,
Da fanta navdihne,
Jih rešiť iz víc.

Nikar ne deržite
Oj! na-se preveč;
Priložnost odíde —
Pa ni je kmal več.

Pri možu išite
Le pridne roké,
Nikar ne želite
Ga kože gladké.

Kjer mož ne pridela,
Vse kmalo tičí,
Ko b' žena imela
Še take rečí.

Saj dota se zmota.
Ni tù in tam nič,
Če kdo ne zavota
Spet prazníh mošnjic.

Lepota tuď mine.
Se zgerbi obraz,
Kot rožicam zgine
Njih cvetje in kras.

Marsktera si ruje
Iz glave lasé,
Na skrivnem zdihuje
In briše solzé.

Je na-se deržala
Le reva preveč,
Samica ostala,
Le sebi je všeč.

Snubače imela
Bogatih je hiš,
Zdaj milo želela
Bi ga od kopíš.

Zastonj zdaj nastavlja
Tern'k, mreže in sak,
Se líšpa, napravlja,
In hodi na prag.

Od mraka do zora
Se zlo togotí,
Ko Vilkova Lora
Previdnost rotí.

Ter pravi: „Serditi
Herodež, tirán,
Ga dal je umoriti
Na pametve dan“.

„Vse moje družice
So zdavnej žené;
Ni huje pušice,
Ko srečajo me“.

Dekleta jemljite
Si taki izgled:
Za starost skerbite
Od mladih že let!

Za pozne cvetlice
Kdo puli se mar?
Ko mêdle noríce
Stojé v nemar;

Na dan pepelníce
Pa tirajo ploh
Ko blede samice
Po svetu okrog.

Vojteh Kurnik.

Pogovori vredništva.

Gosp. V. K. K. v t.: Vse obljubljeno nam bo prav prav ljubo.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.